Kommittémotion L

Motion till riksdagen 2026/27:2682

av Elin Hjelmestam m.fl. (L)

Trygghet och ansvar i digitala miljöer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en nationell kommitté för att kartlägga barns samlade skärmanvändning och föreslå åtgärder för att minska skadlig skärmtid och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att klassificera och reglera sociala medietjänster med dokumenterade hälsorisker som skadliga produkter, inklusive krav på hälsovarningar, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tillförlitlig och integritetssäker åldersverifiering på sociala medieplattformar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU verka för att barnläge med föräldrakontroller och begränsningar av skadligt innehåll införs som standard på digitala enheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell rådgivningstjänst som ger föräldrar stöd i att hantera barns skärmanvändning och digitala miljö och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla vårdens kompetens och behandlingsinsatser för barn och unga med skadligt eller beroendeliknande användande av sociala medier och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa individuellt prövade och tidsbegränsade digitala vistelseförbud för personer som dömts för allvarlig brottslighet och där det finns en konkret risk för fortsatt brottslighet via sociala medier och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rättsväsendets möjligheter att efter rättslig prövning identifiera personer bakom konton som används för brottslig verksamhet och att utveckla polisens arbete mot brott på nätet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet mot olagligt innehåll och våldsbejakande extremism på nätet genom att utveckla systemet med betrodda anmälare och möjliggöra snabbare hantering av olagligt material och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU verka för skärpta krav på sociala medieplattformars ansvar för olagligt innehåll och systemrisker samt en effektivare tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att införa en punktskatt på stora sociala mediebolag, exempelvis baserad på antalet aktiva användare, med beaktande av EU-rätten, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Barn behöver en barndom bortom skärmen

Barn i Sverige tillbringar en för stor del av sin vardag framför skärmar. Den digitala utvecklingen har förändrat barndomens förutsättningar i grunden. Tid som tidigare ägnades åt läsning, lek och rörelse går till att kolla på snabba klipp, scrolla på sociala medier och spela datorspel.

För Liberalerna är den politiska frågan inte enbart om antalet timmar framför skärmen, utan också om innehållet barn exponeras för. Sociala medier har blivit en skådeplats där barn och unga möter innehåll som ingen vill se. Våldsbejakande extremism, kvinnohat, terroristpropaganda, porr och brutala våldsdåd kan snabbt hamna i barns flöden. Unga möter extrema kroppsideal och innehåll som glorifierar ätstörningar, självsvält och självskadebeteenden. De riskerar också att dras in i digitala

miljöer präglade av hat, våld och extremism. Barn och unga kan också bli offer för kontaktsök från människor med sexuella eller kriminella syften.

Sociala medier låter inte bara det här hända, utan de har en affärsmodell som medvetet bidrar till det. Techjättarna premierar det mest polariserande och extrema innehållet eftersom det driver klick och engagemang, vilket i sin tur maximerar deras annonsintäkter.

Vi skulle aldrig låta ett barn tillbringa en natt ensam på Sergels torg i Stockholm. Ändå kan samma barn tillbringa nätterna i en digital miljö där vuxenvärldens insyn är mycket begränsad.

Utvecklingen är ett allvarligt samhällsproblem som förstärks av den snabba utvecklingen inom artificiell intelligens. AI gör det allt enklare att framställa och sprida manipulerade bilder, deepfakes och propaganda i massiv skala. Samtidigt är plattformarna byggda för att hålla kvar användarna. Algoritmstyrda flöden kan ge stor spridning åt extremt och provocerande innehåll och leda användare vidare till alltmer destruktiva miljöer. Sociala medier utnyttjas också av främmande makt för desinformation och försök att skapa splittring i samhället.

Liberalerna har under den gångna mandatperioden genomfört en omfattande omläggning av svensk skola – från skärm till pärm. Miljontals nya skolböcker har köpts in och satsningar har gjorts på bemannade skolbibliotek. Förskolans läroplan har ändrats så att verksamheten i huvudsak ska vara skärmfri. Det tidigare kravet på digitala lärverktyg har tagits bort och sedan höstterminen 2026 gäller ett nationellt mobilförbud under skoldagen. Liberalernas fortsatta politik för mindre skärmanvändning i skolan, bland annat genom att fasa ut personliga elevdatorer och införa skärmfritt fritids, utvecklas i vår skolpolitiska motion.

Men skolan är bara en del av barns vardag. Den digitala miljön präglas av en betydande maktobalans mellan enskilda familjer och globala teknikföretag. Det är inte rimligt att lägga hela ansvaret på familjerna när motparten är några av världens mest resursstarka företag. Därför behöver vi stärka familjerna och skapa gemensamma spelregler som gör det enklare för föräldrar att vara föräldrar.

En statlig utredning har föreslagit en 15-årsgräns för sociala medier, en åldersgräns är nödvändig och ett viktigt steg, men långt ifrån tillräckligt. EU:s förordning om digitala tjänster, Digital Services Act (DSA) är för svag och används för lite idag. Liberalerna vill arbeta på flera fronter samtidigt: använda befintlig EU-lagstiftning fullt ut, driva på för skärpta EU-regler, vässa svensk lagstiftning och beskatta de stora sociala

mediebolagen så att de får vara med och bära de samhällskostnader deras affärsmodeller orsakar. Samtidigt måste föräldrar få bättre stöd, olagligt innehåll kunna tas bort snabbare och rättsväsendet få större möjligheter att ingripa mot brottslighet online.

Rätt använd kommer den nya tekniken vara en källa till kunskap, tillväxt och att människor kommer samman. Men det kräver att den regleras efter ungas välmående.

Ta ett samlat grepp om barns skärmanvändning

Barns skärmanvändning berör flera politikområden, bland annat utbildning, folkhälsa, konsumentskydd och brottsbekämpning. Insatserna behöver därför hållas samman.

Liberalerna vill tillsätta en nationell kommitté med uppdrag att se över barns samlade skärmanvändning och föreslå ytterligare åtgärder för att minska skadlig skärmtid.

Kommittén ska särskilt beakta barns sömn, psykiska hälsa, koncentrationsförmåga och exponering för skadligt innehåll. Arbetet ska utgå från aktuell forskning och erfarenheter från andra länder.

Ställ hårdare krav på nätjättarna

Sociala medieplattformar ska ta större ansvar för de risker som deras tjänster innebär, särskilt för barn och unga. Det ska inte vara möjligt för globala teknikföretag att bygga affärsmodeller som driver beroendeliknande användning utan att hantera riskerna.

Liberalerna vill utreda hur sociala medier med dokumenterade hälsorisker kan klassificeras och regleras som skadliga produkter. Det ska också utredas om obligatoriska hälsovarningar ska införas på sociala medier, med särskild hänsyn till minderåriga.

Åldersgränser måste få verklig betydelse. Plattformarna ska vara skyldiga att genomföra tillförlitlig ålderskontroll med respekt för den personliga integriteten. Teknikföretag som brister i ålderskontrollen ska kunna mötas av kännbara sanktioner.

Sverige ska systematiskt dokumentera innehåll som sprids på stora sociala medieplattformar och hur plattformarnas algoritmer bidrar till spridningen. Vid misstänkta överträdelser ska underlaget kunna lämnas till EU-kommissionen och ligga till grund för rättsliga åtgärder.

EU-lagstiftningen behöver skärpas. Det måste bli enklare och snabbare att ingripa när teknikföretag brister i sitt ansvar för olagligt innehåll eller dokumenterade systemrisker. Liberalerna vill därför verka för ett större juridiskt ansvar för plattformarna, höjda bötesnivåer och förstärkt europeisk tillsyn.

Inför barnläge som standard

Många föräldrar vill begränsa sina barns skärmtid men saknar kunskap om hur de tekniska verktygen fungerar. Föräldrakontroller skiljer sig mellan appar, operativsystem och enheter. Dessutom har barn och unga ofta större tekniska kunskaper än sina föräldrar.

Liberalerna vill därför införa barnläge som standard på nya mobiler, surfplattor och andra digitala enheter. Redan vid uppstarten ska användaren enkelt lotsas in i föräldrakontrollsläge, familjedelning och begränsningar av olämpligt innehåll. En sådan ordning bör i första hand drivas på EU-nivå.

I barnläget ska också ingå ett nattlås för sociala medier. Sömn är grundläggande för barns hälsa och utveckling, men plattformarnas ständigt tillgängliga flöden gör det möjligt att fortsätta scrolla långt efter läggdags.

Stärk stödet till föräldrar och unga

Föräldrar kan inte förväntas bära ansvaret för barnens digitala liv ensamma. Många behöver praktisk hjälp med att använda tekniska verktyg, sätta gränser och föra samtal med sina barn.

Liberalerna vill därför införa en nationell rådgivningstjänst för föräldrar. Familjer ska kunna få konkret hjälp med skärmtidsinställningar, appar, föräldrakontroller och samtal om barns digitala vanor. Stödet ska finnas på flera språk och vara tillgängligt i hela landet.

Barn och unga som utvecklat ett skadligt eller beroendeliknande användande av sociala medier måste också kunna få hjälp. Vården behöver därför utveckla särskild kompetens och erbjuda anpassad behandling, exempelvis KBT eller specialiserade mottagningar.

Samtidigt behöver samhället erbjuda alternativ till skärmen. Liberalerna vill stärka organisationer som arbetar med barns digitala liv. Föreningar, studieförbund och andra aktörer som jobbar med dessa frågor ska främjas.

Digitala vistelseförbud och starkare polisnärvaro på nätet

Sociala medier används också för att rekrytera unga till kriminalitet och för att komma i kontakt med barn i sexuella syften. Plattformar som TikTok och Snapchat kan användas för rekrytering, hot, grooming och andra brott.

Liberalerna vill därför möjliggöra digitala vistelseförbud för personer som dömts för allvarlig gängbrottslighet, grooming eller andra sexualbrott mot barn. Det innebär att tillgången till vissa sociala medier ska kunna begränsas när det finns en konkret risk för

fortsatt brottslighet. Förbuden ska vara individuellt prövade, tidsbegränsade och möjliga att följa upp.

Anonymiteten på nätet får inte heller bli ett skydd för den som begår brott. I dag kan hot, hat, grooming och sexuella övergrepp begås bakom anonyma konton, vilket försvårar möjligheten att identifiera gärningspersonen.

Liberalerna vill därför stärka rättsväsendets möjligheter att, efter rättslig prövning, ta reda på vem som står bakom ett konto som används för brottslig verksamhet. Den digitala polisnärvaron behöver samtidigt byggas ut kraftigt. Det måste gå att upptäcka, utreda och lagföra brott även när de begås online.

Anonyma konton används också för organiserad politisk påverkan. När politiska partier kommunicerar genom konton utan tydlig avsändare försämras transparensen och möjligheten för människor att värdera budskapens ursprung. Den offentliga debatten förutsätter öppenhet om vem som står bakom organiserad politisk kommunikation.

Bekämpa extremism och få bort olagligt innehåll snabbare

Digitala plattformar används för spridning av övergreppsmaterial, olagliga deepfakes, terroristpropaganda och våldsbejakande extremism. I vissa digitala miljöer sprids också ett kvinnohat där hot och våld mot kvinnor framställs som legitima. Samhällets arbete mot extremism måste kunna möta denna utveckling.

Liberalerna vill därför stärka arbetet mot våldsbejakande miljöer på nätet och särskilt se över hur våldsbejakande kvinnohat kan terrorklassas.

Samtidigt måste olagligt innehåll kunna tas bort betydligt snabbare. I dag finns ett system med så kallade betrodda anmälare, trusted flaggers, vars anmälningar om olagligt innehåll ska prioriteras av plattformarna. Bland andra ECPAT har denna ställning och arbetar för att få bort material som visar sexuella övergrepp mot barn.

Liberalerna vill bygga ut systemet. Fler organisationer med relevant expertis, exempelvis inom extremism och sexuella övergrepp, bör bli betrodda anmälare. Organisationerna bör få särskild finansiering för uppgiften. Sverige behöver dessutom se över och skärpa relevant nationell lagstiftning för att möjliggöra snabbare borttagning av olagligt material och bättre skydd mot skadligt innehåll.

Inför en punktskatt på techjättarna

Techjättarnas affärsmodeller skapar stora negativa kostnader för samhället. När plattformarnas utformning bidrar till skadlig skärmanvändning, beroendeliknande beteenden och spridning av samhällsskadligt innehåll är det i dag familjerna och det offentliga som får hantera många av konsekvenserna.

Liberalerna vill därför införa en punktskatt på de stora sociala mediebolagen. Skatten kan exempelvis utformas som ett belopp per aktiv användare på bolagets plattform. Den närmare utformningen behöver utredas med hänsyn till EU-rätten och hur skatten ska kunna tas ut från internationella bolag.

Stärk barns och ungas källkritiska förmåga

När barn och unga möter alltmer information via sociala medier blir förmågan att skilja fakta från desinformation avgörande. AI-genererade bilder, deepfakes och algoritmstyrda flöden gör det svårare att avgöra vad som är sant och vem som står bakom ett budskap.

Skolan kan inte ensamt hantera de utmaningar som digitaliseringen för med sig, men den måste utgöra en motvikt till den utbredda skärmtiden och förmedla ett kritiskt förhållningssätt till det ständiga informationsflöde elever möter på internet. Därför behöver skolan stärka undervisningen i källkritik, digital kompetens och förståelse för hur sociala medier fungerar.

Barn och unga ska få verktyg att genomskåda manipulation, ifrågasätta information och fatta självständiga beslut. En stark källkritisk förmåga är avgörande för individens frihet och för att värna demokratin.

Elin Hjelmestam (L)

Joar Forssell (L)

Pär Gustafsson (L)

Roger Haddad (L)

Camilla Mårtensen (L)

Lina Nordquist (L)